

Джунь Софія Вікторівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Проценко Галина Петрівна,
старший викладач кафедри мовної
підготовки Національної академії
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан, запроваджений в Україні, радикально вплинув на формування правової системи та її функціонування. Законодавство потребувало реформування та розвитку правничої термінології в нормативно-правових актах, введення нових понять та термінів у зв'язку з викликами, які спричиняють необхідність у стрімкому розвитку та нововведеннях. Саме термінологічна точність є основою правозастосування, правотворчості та ефективної комунікації в умовах кризових ситуацій.

В умовах війни держава повинна оперативно реагувати, передусім оновлювати законодавство, що сприяє стрімкому розвитку правничої термінології й появі нових термінів. Зокрема таких, що пов'язані з введенням бойових дій, оборонною діяльністю, міжнародним гуманітарним правом тощо.

Кримінальним кодексом України визначено два терміни: «військовий злочин» та «воєнний злочин», який згадується як порушення законів і звичаїв війни. Ці два різними за змістом терміни регулюються різними статтями названого Кодексу. Згідно зі ст. 401 Кримінального кодексу України військовими

кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів [1]. Цей злочин є специфічним і відрізняється від інших специфічним суб'єктом, об'єктом та об'єктивною стороною. Такий вид злочину в умовах особливого стану є особливо суспільно небезпечним діянням.

Чіткого визначення терміна «воєнний злочин» у чинному законодавстві України немає. Проте в ст. 438 Кримінального кодексу України, що має назву «воєнні злочини», вказані протиправні діяння, що відносяться до таких, а саме жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, незаконне переміщення або депортація дитини, невинуватна затримка репатріації дитини, вербування або використання дитини для участі у збройному конфлікті, воєнних (бойових) діях, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій, а також такі самі діяння, якщо вони спричинили загибель людини. Однак це є неповним переліком воєнних злочинів та відсутній чіткий зміст терміна «воєнний злочин». Окрім того, такий злочин класифікується як кримінальне правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Верховний Суд України трактує термін «воєнний злочин» як суспільно небезпечне винне протиправне та каране діяння, що полягає в порушенні встановлених основними принципами міжнародного права jus cogens, міжнародним гуманітарним

правом правил ведення збройних конфліктів міжнародного та неміжнародного характеру, злочинність яких визначена актами міжнародного кримінального права [2]. Також зазначається, що У Кримінальному кодексі України в різних статтях також уживаються терміни «воєнний конфлікт», «збройний конфлікт», «воєнний стан», «війна» тощо, однак між ними не проводиться чіткого розмежування. І з боку правничої термінології це потребує вирішення, адже наведені терміни мають різний зміст.

Окрім цих термінів, у законодавстві України є поняття «злочини агресії», які також класифікують як кримінальне правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Ст. 437 зазначає злочин агресії як планування, підготовка або розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, а також участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій, а також введення агресивної війни або агресивних воєнних дій. Проте в Кодексі відсутнє чітке визначення «злочин агресії» чи поняття «агресивної війни».

У суспільному просторі також ширяться неофіційні терміни, наприклад, «деокупація», «евакуаційні коридори», «друкованих війна». Частина з них згодом вживається в документах без наукового опрацювання, що призводить до термінологічного дисбалансу.

Деякі ж терміни були оновлені. Наприклад, термін «тимчасово окупована територія» та «деокупація». Згідно з Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» тимчасово окупована Російською Федерацією територія України (тимчасово окупована територія) – це частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють фактичний контроль або в межах яких збройні формування Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль з метою встановлення окупаційної

адміністрації Російської Федерації [3]. А згаданий вище термін «деокупація» – це комплекс заходів державної політики, наслідком яких є повна відсутність на території України, що була тимчасово окупована, збройних формувань Російської Федерації і окупаційної адміністрації Російської Федерації та встановлення загального ефективного контролю України на цій території (повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу України на цій території).

Отже, правнича термінологія у період воєнного стану розвивається надзвичайно динамічно та нерівномірно. Виникає значна кількість термінологічних проблем — від невідповідності між науковою та законодавчою мовою до труднощів перекладу міжнародно-правових понять. Разом із цим, нинішні умови створюють і унікальні перспективи: глибока інтеграція у міжнародні правові системи, стандартизація техніко-правової лексики, побудова сучасної електронної термінологічної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#Text>.
2. Верховний Суд. URL: <https://supreme.court.gov.ua>.
3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18/conv#Text>.